

COȘSINZE ANUA

P100
279211

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bibl. Univ. Cluj.
641 1927
SIBIU
II. 173

Seban 915

COLECȚIA ANULUI 1926

COSINZEANA

REVISTA LITERARA SĂPTĂMĂNALĂ

DIRECTOR: * * ABONAMENTUL: * * BIROUL:
SEBASTIAN BORNEMISA * UN AN 300 LEI — EXEMPLARUL 6 LEI * PIATA CUZA VODĂ 16

In pragul celui de-al zecelea an...

Revista „Cosinzeana” începe anul al zecelea al apariției sale. Din acest prilej ea face o nouă efortare spre a reveni la vechia ei ogașe de revistă săptămânală, care să ducă săptămână de săptămână în casa cetitorilor săi o clipă de seninătate. Cuprindem însemnătatea greutății, pe care o luăm pe umerii noștri atunci, când facem acest pas, dar greutățile nu ne înspăimântă și pornim la drum încrezători și cu același avânt, pe care l-am avut acu-s zece ani.

Drumul, pe care am mers nouă ani de zile este pentru noi doar cunoscut și experimentat. De-aceea nu vom face nici acum salturi în necunoscut și nu vom încerca să bătătorim alte cărări decât cele cunoscute. Vom rămânea ceea ce am fost: o revistă literară distractivă, care caută să răspândească în pături cât mai largi scrisul românesc și dragostea pentru cultura națională. Potrivit acestei misiuni, în coloanele noastre se vor publica lucrări alese și numai ceea ce ține seamă de tradițiile unei literaturi, care oricât de nouă ar fi, e totuș destul de veche, pentruca să nu mai fie supusă nici capriciilor și nici importanțunilor care nu se potrivesc nici cu sufletul și nici cu năzuințele poporului nostru.

Ne vom desvolta deci pașnic, așa dupăcum s'a obișnuit poporul românesc de veacuri și dacă vom înțelege pe viitor să le dăm o mai mare atenție cronicilor teatrale, dărilor de seamă și mișcărilor cultu-

rale, este deoarece socotim util lucrul acesta pentru cetitorii noștri, care vor trebui să țină și ei tot mai mult pas cu mișcarea literară generală a țării.

Colaboratorii, cu care în al zecelea an revista „Cosinzeana” pornește la drum, sunt în mare parte tot cei vechi. Alături de ei însă, ne simțim datorii a chema în mijlocul nostru și elementele vrednice din tânăra generație, cari acum se ridică. Căldura sufletului nostru, care a fost nouă ani de zile atât de darnică cu cetitorii își va păstra astfel și pe viitor aceeași intensitate, căci tinerele mlădițe o vor înprospăta-o cu prisos din sufletul lor avântat. Se va înoda astfel în chip jericit lanțul unei continuități literare firești, pe care datorii suntem să nu-l lăsăm a se rupe nici pentru o clipă.

Cetitorii noștri vor aprecia singuri, dacă aceia, pe cari i-am primit în rândurile noastre, merită această încredere sau nu.

Și-acum o caldă rugămintă către toți aceia, cari primesc acest număr al revistei noastre. Apariția săptămânală a „Cosinzeanei” încarcă în chip firesc pe umerii noștri greutăți mai mari, decât cele de până acum. Acestea le vom suporta cu atât mai ușor, cu cât numărul celor ce ne vor sprijini, va fi mai considerabil. De-aceia îi rugăm pe toți să se însiruie printre abonații noștri și să jertfească un dram măcar din mij-

loacele lor și pentru necesitățile culturale ce le au. Potrivit împrejurărilor de-acum, abonamentul „Cosinzeanei” va fi cel mai scăzut posibil dintre toate publicațiile săptămânale. Pentru cursul anului 1926 el va fi numai de 300 lei, cu facultatea de a se putea plăti și în rate, dar totdeauna anticipat.

Numeroșii preoți, învățători și alți cărturari, cărora li s'a trimis de probă acest număr, credem că vor aprecia îndeajuns năzuința noastră de a le da o revistă nu numai bună ci și eficientă și se vor însirui cu drag subț steagul nostru, care fâlțâie de nouă ani pe pământul românesc de dincoace de Carpați. Deceniul, pe care suntem gata a-l împlini, este o dovadă că revista „Cosinzeana” a corespuns întotdeauna nădejzilor legate de ea și n'a fost numai o încercare trecătoare, ci o inițiativă cu temei care s'a întărit an de an și și-a croit în publicistica noastră culturală un rost apreciat, care a făcut-o să poată rezista și în cei mai vitregi ani pentru propășirea noastră culturală.

Plini de avânt și de credință, când începem deci anul al zecelea, noi nu simțim nevoia să spunem și să făgăduim prea multe. Acelora, cari citesc numărul acesta, le adresăm drept aceia pe lângă o caldă urare de an nou, numai o scurtă chemare: **Veniți cu noi!**

SEBASTIAN BORNEMISA

UN OM SINCER

de I. AGÂRBICEANU

— După război mulți voinici s'arată, zise batjocoritor Vasile Muntean, tăind scurt laudele celui de-al patrulea prieten care, în seara aceea târzie de toamnă, la un pahar de vin în crâșma lui Binder, ținea să dovedească siguranța ce a avut-o în biruința aliaților, în înfăptuirea României-Mari.

— Ce vrei să spui? întrebă, palid cel care vorbise mai pe urmă.

— Că vecinic va rămânea adevărată vorba din bătrâni: „După războiu mulți voinici s'arată“, zise c'un fel de silă Vasile Munteanu. Nu te supăra, te rog! Nu sunteți numai voi patru în categoria asta. Toți suntem oameni, și adevărul rămas din zile vechi arată că oamenii nu se schimbă. Aceleași slăbiciuni cari i-au robit pe strămoși, ne birue și pe noi. Ne place să ne laudăm, să ne creștem prețul. Dorința aceasta e atât de sinceră, atât de puternică, încât adeseori ajungem să ne înșelăm pe noi înșine. Priviți în jurul vostru! Cine cutează azi să spună că n'a crezut în biruința idealului național? Și voi știți bine ca și mine, că sunt destui cari n'au crezut, că au fost o sumedenie cari s'au îndoit. Azi toți se bat în piept că ei au simțit, că au prevăzut totul și se mândresc cu adâncă lor simțire națională. Mai mult: cunosc oameni cari au lucrat împotriva idealului național în vremea războiului și acum, tot îmbulzindu-se în primele rânduri, au ajuns români fruntași, cari nici nu vor să-și mai aducă aminte de apostasia lor de-odată. Și, spre rușinea noastră, nu se află alții cari să le aducă aminte și să-i pună la locul lor.

— Vrei să spui că puțini au crezut în izbândă? întrebă unul din prieteni.

— Nu. Poporul a crezut. Poporul a presimțit minunea. Sufletul popular, în adâncurile lui misterioase, știa ce se pregătește și se frământă între moarte și viață. Cine va putea pătrunde și va putea arăta aceste frământări, va aduce o contribuție prețioasă istoriei. Și au mai crezut toți aceia în care trăia conștiință sufletul național, — spun de intelectuali, — după cum în popor viziunile arzătoare — dorințele acestui suflet, trăiau mai mult in-

conștient. Dar băgați de seamă: Ați auzit vr'odată, dela unire, ca oamenii din popor să se laude că au știut dinainte ce se va întâmpla? Ori ați auzit mereu astfel de vorbe din gura aceloră despre cari știm cu toții că au crezut în minune? Dacă veți băga de seamă, vă veți convinge ca și mine de adevărul că cei ce se opresc mai adeseori asupra credinței ce au avut-o în biruință, sunt tocmai acei ce n'au crezut, ori au fost cu sufletul îndoit, ca și când ar simți nevoia să se convingă încă pe sine înșiși că-s vrednici să trăiască în România-Mare, fiindcă au crezut în ea.

Vasile Muntean ridică păhărelul cu vin auriu și-l dădu peste cap. Ceilalți patru rămăseră tăcuți, cu ochii în pământ. Simțeau că prietenul lor avea dreptate, și mai știau că Vasile fusese dintr'aceia cari, în vremea războiului ori unde avea prilejul să vorbească ca un român, era gata să ia venin că România va birui.

Se simțeau umiliți în fața lui și simțimântul acesta e cel mai potrivit pentru a sparge mesele cele mai vesele, și a strica prietenii de ani îndelungați. Vasile Muntean își dădea seama că i-a supărat, și cum îi știa pe cei patru mai mult flecari decât lauduroși din fire, cercă să-i înșenineze. Ar fi păcat să-i vadă ridicându-se dela masă: nu s'au întâlnit de mult, iar vinul lui Binder era de viță vestită.

Dar ceilalți abea zâmbeau la glumele pe care le încerca Vasile Muntean. Jupânul Binder își plimba zadarnic pânțele înfoiat ca un balon pe dinaintea mesei, părând că se uită cu el la sticlă, la păhărelele pline, la oaspeți. Se purtă un restimp greoiu pe picioarele-i crăcănate, apoi lăsându-se într'un colț pe scaunul care pârâia, zise:

— Slobod să spunem și io o vorbă?

— Cum nu, jupâne Binder, răspunse vesel Vasile Muntean.

— Aia nu înseamnă nimic: crezut ori nu crezut. Io ascult la dumneavoastră, continuă jupânul, dându-și pe spate capul mare, schimbându-și bărbia rumenă într'o pungă enormă, desumflată și încrețită. Io ascultat la dumneavoastră și spun: vorbe-vorbe. Crezut ori nu crezut,

nimic nu înseamnă. Norocu', ala face tot.

— Cum, domnule Binder, dumneata nu dai nimic pe credință? Nu știi că din convingere răsar faptele mari? întrebă Vasile Muntean, bucuros că birtășul s'a amestecat în vorbă. Cei patru prieteni își ridicară capetele din piept și priveau, ușurați parcă de-o povară, la domnul Binder.

— Noi toți crezut și ce folos domnule judecător? zise birtășul clipind din genele roșii spre Vasile Muntean. „Credința poate că uneori o nebunie este. Toți nemții crezut! Da' cum?“ El făcu din brațul mare și greu un gest spre adâncimile pământului. „Și ce folos, domnule judecător? Norocu', ala face tot“. El tăcu și lăsă să-i cadă pleoapele grele peste ochii albaștri, spălăciți. Rămase nemișcat, părea că în clipa aceea a și adormit.

— Dumneata poți fi disgustat de credință, domnule Binder, fiindcă ea v'a înșelat. Visurile dumneavoastră au fost spulberate. Dar pe cât o urgisiți cei ce v'ați înșelat, pe atât o doresc aceia cari n'au avut'o și ale căror visuri s'au împlinit, zise George Pleșa, unul din cei patru, și care vorbise mai întâi cercând să dovedească prietenilor în seara asta că el prevăzuse biruința. „De ne supărăm ori ba, Vasile are dreptate. Și ar fi o prostie să ne supărăm. Parcă noi nu știm tot așa de bine ca și el că după războiu mulți voinici s'arată? În sfârșit poate să ne înșelăm! Poate că argumentele noastre de azi nu le vedeam destul de puternice, destul de clare, în vremea războiului, și nouă ne pare acum că le-am văzut de atunci așa. Și, se mai poate, cum a spus prietenul Vasile, ca dorința noastră de a fi crezut deplin, de a fi în rând cu toată lumea ce ne înconjoară, să fie așa de mare în cât să ne înșelăm cu bună credință. Un lucru rămâne adevărat: Sunt rari oamenii cari își recunosc slăbiciunile în fața altora“.

George Pleșa ridică paharul, ciocni cu toții și zise:

— În sănătatea prietenului Vasile care a crezut totdeauna, și în sănătatea jupânului Binder care asemenea a crezut, dar a crezut în deșert!

Înimile se desghețară și veselia începu din nou. Birtășul aduse în grabă încă o preche, vin din cel de bună și vestită viță.

La al treilea rând George Pleșa închină:

— Bem acum în amintirea unuia mai mare decât prietenul nostru Vasile și mai mare chiar decât domnul Binder. Bem în amintirea unuia care n'a crezut și și-a mărturisit slăbiciunea. El spuse un nume în deobște cunoscut și rămăseră cu toții tăcuți.

— Intr'adevăr! zise după un restimp Vasile Muntean, ce s'a făcut domnul Ion Mărginean? Nime nu mai știe nimic de dânsul, ca și când ar fi intrat în pământ!

— Și odată numele lui era prețutindenea între cei dintâi frunțași ai neamului, zise altul.

— Acum e într'adevăr în pământ, dar până înainte cu două luni a trăit în România Mare, răspunse George Pleșa. Au trecut șase ani de la unire și nu-i așa că numele lui nu l-ați citit în nici o gazetă? N'a intrat în luptele politice, n'a vânat onoruri. S'a retras în adăpostul familiei și aici a închis ochii.

Cei cinci prieteni începură să povestească de Ion Mărginean. Învățat om, cinstitromân, harnic profesor. Dar cu toții își aduseră aminte, — trei dintre ei îl cunoșteau de aproape, le fusese profesor, — că Ion Mărginean nu crezuse o singură clipă, cât a ținut războiul, în înfăptuirea României-Mari. Dorea minunea, o spunea oricui, dar în aceiași vreme avea o argumentare atât de drăcească în arătarea puterii nemțești, încât făcea să tremure inima și în cel mai înflăcărat credincios. Cunoștea Germania, cunoștea poporul nemțesc, studiase ani îndelungați în țara care deslănțuise furtuna de oțel și de gaze otrăvicioase, și cuvântările sale se sfârșeau totdeauna cu sentința: „Spre norocul ori nefericirea lumii, Germania de data aceasta va învinge“.

Vedea, simțea că în fiecare zi își înmulțește dușmanii cu astfel de argumentări, dar Ion Mărginean era un om sincer: nu putea vorbi împotriva convingerilor sale. Prietenii mai apropiați îl rugară adeseori să nu mai descurăjeze oamenii. Dacă nu crede cum crede mulțimea mai bine să tacă; să-și ascundă convingerea în adâncul sufletului.

Dar bătrânul profesor era de altă părere: credea că e datoria lui să potolească înflăcărea, pentru ca desamăgirea dela sfârșit să nu fie nimicitoare.

Societatea românească, din orașelul în care trăia, începu să-l încunjure. Mulți erau de credință că bătrânul a rămas pe dinafara ritmului vieții naționale, că e o butu-

GLASUL DOMNULUI

*Copile, cu gând alb și răs de floare,
Ascultă glasul Domnului ce spune:
Au fost demult în lume veacuri bune
Cu bunătăți și bucurii neperitoare...!*

*Curgeau pe câmp frumseți gălgâitoare
Svârlite 'n larguri ca dintr'o genune,
Și oameni, și cântări, și 'nțelepciune
In toate câte vermuiau sub soare...!*

*Dar azi din ceruri nu mai cade mană
Și pe pământ nimic frumos și bine
Nu se mai face fără fier de pluguri.*

*Nici darurile țarinii fără prihană
Nu se mai dau azi nimănui de sine,
Nici Dumnezeu nu mai vorbește 'n jar de ruguri!*

TEODOR MURĂȘANU

rugă uscată, aruncată la margine de râu. Alții rămăseră mereu uimiți de schimbarea lui, știindu-l între luptătorii frunțași ai neamului, de un lung șir de ani. Aceștia rămăneau adeseori pe gânduri, stăteau la îndolală: nu cumva avea el dreptate? Dar se aflară și oameni cari îl crezură căzut în mreaja dușmanului, și pus anume să descurăjeze pe români. În scurtă vreme lumea ajunsese să-l încunjure, și Ion Mărginean trăia tot mai izolat în micul orașel, cuib de visători și de credincioși. Mai prindea din când în când câte un străin care se abătea cu treburi prin oraș, și-i dăpăna acestuia argumentele sale drăcești. Dar, nu peste mult, îi mersese vestea și'n împrejurimi, și-l ocoliră și străinii.

Astfel în cel din urmă an de războiu, Ioan Mărginean luase o viață de sihastru. Nu mai eșea din casă. Era trecut la pensie, și se zvonise, că închis în odaia de lucru, lucrează la o carte. Era autorul mai multora.

Cei cinci prieteni deșertau păharele cu vin, aducându-și aminte de acest om ciudat. Dela o vreme cercară să găsească pricina pentru care, dela unire, nimeni n'a mai auzit de el.

Părerile se împărțiră: Unii spuneau că ru i s'au îmbiat onorurile de care a fost vrednic, alții că a fost disgustat de cele ce se petrec la noi în anii consolidării unirii.

George Pleșa îl ascultă cu răbdare, apoi, zâmbind superior, zise:

— Nu am închinat noi un pahar de vin în cinstea unuia mai mare decât prietenul Vasile Munteanu și a jupânului Binder? Ei bine, să vă spun eu de ce a trăit retras Ion Mărginean. El făcu semn crășmarului să mai aducă o pereche și începu:

— Bătrânul nostru n'a fost un om de toate zilele. E adevărat că a fost sincer, dar a fost și om de un curaj și de o cinste rară. El a cutezat să-și mărturisească rătăcirea. Și încă în ce fel! Și când! În mod public și cu prilejul cel mai solemn din viața micului oraș! Nu voiu uita nici odată!

Pleșa gustă din vin și continuă:

— Mă nimerisem, nici eu nu mai știu cum, în seara aceea în orașelul unde locuia bătrânul. Voi știți frământările și zarva din primele zile după adunarea dela Alba-Iulia. Trebuiau înființate pretutindenea gardele naționale, trebuiau organizate, trebuiau umplute slujbele publice, și pe lângă asta, grija de căpetenie: să oprim mișcările maselor, să potolim țărănimea, să scăpăm de jaf și de prăpăd marile proprietăți. Plecai dimineața și nu știai unde vei dormi noaptea. Totul fierbia și eu unul cred că numai strălucirea steagului național în toate satele a putut face rodnică vestirea pentru ordine, pace și frăție, pe care o făceau intelectualii noștri schimbați atunci cu toții în adevărați apostoli. Așa m'am nimerit într'o seară ploioasă de toamnă în orașelul lui Ion Mărginean. Sosiseră, spre seară, întâile unități ale armatei române,

Știam că aici, de trei săptămâni, jandarmii au fost fugăriți de gărzile românești, înfiripate în pripă. Dar mai întâlnisem, în alergările mele prin Ardeal, unități românești, așa că cu tot amurgitul ploios, am recunoscut numai decât uniforma românească.

Era o însuflețire cum n'am văzut-o într'alte părți. Piața plină nu numai de orășeni ci și de satele din jur. Toate casele iluminate, tarafe de lăutari cântau în mijloc lângă buțile cu vin. O horă uriașă, fără sfârșit, se rotea. Chiote, cântece naționale, vivaturi, descărcări de armă în toată clipa. Oamenii se îmbrățișau, se sărutau, plângeau. Vorbeau toți de-odată. Părea că nime nu ascultă: din fiecare, ca dintr'un izvor țâșnit în clipa aceea, pornea o însuflețire delirantă, ca un fluid arzător.

Nu mai într'un colț întunecos, răzimat de zidul vechiu al judecătoriei, stătea răzimat un bătrân și privea mulțimea: privirile îi erau fixe, gura căscată, iar din ochi îi curgeau fără încetare lacrimile. Mă uitai mai bine la el: era Ion Mărginean. Mărturisesc că n'am gândit nimic văzându-l, am pătruns prin mulțime, și m'am apropiat de grupul de ofițeri înconjuțați de toți fruntașii intelectuali din orășel. Nu plângea numai bătrânul profesor, plângeau destui și dintre cei tineri.

Muzicele cântau, corurile improvizate nu mai conteneau. Trebuia să strigi celui din față pentru a fi auzit. De altfel nimeni nu se silea să audă ce spune altul. Toți vorbeau, și apoi erau clipe când numai ochii luminau în lacrimi.

Către miezul nopții eram încă acolo cu toții: piața plină. Ofițerii mâncară și băură stând. Soldații nici nu știau când au mâncat și au băut: erau mereu în horă. Oamenii se băteau care să ajungă lângă un dorobanț. Deodată ne trezim lângă noi cu Ion Mărginean. La lumina torțelor părea o arătare. Auzii mai târziu că în vremea din urmă fusese bolnav, zăcuse în pat.

Veni, cu pas împleticit, drept spre noi, se opri, cu pălăria în mână, înaintea grupului, ne privi pe toți pe rând, pe ofițerii necunoscuți, își duse o mână la inimă, își plecă capul în piept, și zise:

— Iertați-mă, fraților! Apoi un plâns cumplit îl năpădi.

Se făcu în jur liniște. Ofițerii întrebă: „Cine-i? Ce vrea?” Profesorul plângea mereu. Oamenii din jur le spuseră ofițerilor povestea lui Ion Mărginean:

— „Da, mărturisesc, am fost greșit”, reuși să vorbească bătrânul.

„Dar voi iertați-mă fraților! N'a fost din inimă rea ori străină! Și bucuria mea acum e nemărginită. Cu ea volu merge în mormânt! Dar voi mă puteți ierta? Privi în jur cu ochi rătăciți ca un somnambul. Dintr'odată zeci de brațe se întinseră spre el. Ochii lăcrămau. Bătrânul fu strâns la zeci de piepturi, îl sărutară, îi dădură o cupă cu vin pe care o goli dintr'o răsuflare, apoi trecu în horă și nu se lăsă până nu ajunse lângă un soldat român.

Din seara aceea ca și când l-ar fi înghițit pământul. După învălmășeala de-atunci lumea l-a uitat.

Unui prieten bun, care-l supăra cu îndemnul să iasă în lume, îi spuse într'o zi: „Zadarnic stăruiești. Eu m'am îndoit până în clipa din urmă. Alungaserăți jandarmii, aveți găzdi naționale, se țineu adunarea dela Alba-Iulia, și eu tot nu credeam în minune. Acum, mie așa mi se cade să-mi petrec zilele ce le mai am de trăit. Și, să nu crezi că-s nefericit, că mă simt stingherit. Nu! Rușine mi-a fost, grea rușine, dar peste ea am trecut cu ajutorul lui Dumnezeu în seara aceea. Durerea de-a nu fi crezut cu neamul întreg, o voiu duce în mormânt, dar și nemărginita bucurie că am văzut minunea. Eu sunt, dacă vrei să știi chiar mai fericit ca voi cari v'ați amestecat în nouile lupte. Eu trăiesc în amintirea serii celei de atunci, cu dulceața ei, cu divinitatea ei. Voi înverșunați în lupte, uitați adeseori minunea. În mine trăește mereu. Și știu că impresia cu care trăiesc eu e cea adevărată. Minunea în care n'am crezut, mi se cade s'o adâncesc câte zile volu mai avea“.

Și, se'nțelege, continuă George Pleșa, a fost uitat din nou.

Valurile vieții au tot trecut peste el până când la vestea morții lui oamenii abia și-au mai adus aminte că pe vremuri a fost un nume respectat. Dar eu cred că mai vrednic de respectat a fost în acești ultimi ani al vieții lui.

Și acum, prieteni, un pahar de vin pentruca sufletul lui să se așeze cu dreptii.

George Pleșa tăcu, ridică paharul se sculară cu toții de pe scaune și băură vinul auriu. Și într'un glas spuseră:

— Dumnezeu să-l ierte.

— A fost un om sincer! zise Vasile Muntean.

— Un om de cinste și de curaj! adause Pleșa.

— Un suflet de erou zise unul dintre prieteni, dar nu așteptați ca toți să-l putem urma. Drumul cel greu e bătut numai de firile alese. Noi, cei! Cred că nu păcătuiam când cercăm a ne încredința că am crezut în biruința idealului, cum spune fratele Vasile. Nu facem nimănui nici un rău. Nu cercăm să ajungem în frunte sau să asuprim pe alții, călare pe această prerogativă.

— Adevărat, zise Vasile Muntean. Voi nu supărați pe nime. Dar sunt destui cari, departe de a crede, au lucrat împotriva idealului, iar acum sunt unli dintre marli slujbași ai statului. Cine ar putea face pe unul dintre aceștia să urmeze pilda lui Ion Mărginean?

Prieteni! zămbiră și văzându-i veseli zâmbi și jupânul Binder care se apropia de masă cu garafa în plută din nou, legănându-și pe cele umflate ca un balon. Crezând că caspeții sunt tot la vorba lor dintâi, sasul zise:

— Ala nu însamnă nimic: crezut ori nu crezut! Norocu', ala face tot“.

INVITARE LA ABONAMENT

Odată cu acest număr revista „Cosinzeana”, — intrând în anul al zecelea, revine cu desăvârșire la ogașa ei normală dinainte de războiu și începe să apară săptămânal. Această simțitoare îmbunătățire, pe care o facem revistei, — îngreunând simțitor budgetul nostru, suntem nevoiți să modificăm ușor și noi abonamentul și să-l ridicăm la 300 de lei anual. Aducând aceasta la cunoștința abonaților noștri, îi rugăm să binevoiască a rămânea și pe viitor printre statornicii noștri sprijinitori și a ne trimite abonamentul pe anul 1926 cu cea mai mare grabă posibilă, prin mandatul anexat acestui număr, împreună cu eventualele restanțe ce le mai au din anul trecut.

Pe cetitorii noi, cărora le-am trimis acest număr de probă și au de gând să se aboneze la revista noastră, îi rugăm deasemenea să ne trimită abonamentul, cu cea mai mare grabă, spre a putea fixa tirajul numărului proxim, care se va trimite numai celor ce vor trimite banii.

Pentru a da destul răgaz și abonaților noi, ca să-și facă abonamentele, proximal număr va apărea numai în ziua de 12 Ianuarie.

DEMIR-KAIA

Legendă orientală de A. I. Kuprin

Tradusă de Zina G. Moroianu

Vântul s'a potolit. Poate să fim nevoiți a petrece noaptea asta pe mare. Mai sunt treizeci de verste până la mal. Vasul nostru se leagăna leneș pe-o parte și pe alta, pânzele-l ude se lasă'n jos.

O ceață albă ne'mpresoară de aproape. Nu se mai zăresc nici stelele, nici cerul, nici marea, nici noaptea. Și nici noi nu mai aprindem luminele.

Seid-Abli căpitanul murdar și desculț al vasului ne spune cu o voce domoală, adâncă și gravă, o poveste străveche, pe care eu o cred din toată inima. O cred pentru că noaptea e atât de misterios de tăcută, pentru că marea nevăzută doarme sub noi, și învăluiri de ceață noi plutim liniștit printre nori albi și deși.

„Il chema Demir-Kaia. Tradus în limba noastră asta ar însemna *Stâncă de fier*. Il poreclise așa pentru că omul acesta nu cunoștea nici mila, nici rușinea, nici frica. El haiducea cu banda lui în împrejurimile Stambulului, în Thessalia bine cuvântată, în Macedonia muntoasă și prin ținuturile cu pășune grasă ale Bulgariei... Nouăzeci și nouă de oameni pierise de mâna lui și între ei erau femei, bătrâni și copii.

Dar iată că într'o zi îl înconjurase în munți o oaste puternică a Padișahului, — lungi-i-ar Allah zilele! Trei zile s-a apărat Demir-Kaia ca un lup în contra unei haite de câini. A patra zi de dimineață el scăpă-însă singur. O parte din tovarășii lui pieriră în timpul goanei înverșunate, restul primise moartea din mâna călăului pe piața rotundă din Stambul.

Răcnit și pierzându-și tot sângele, zăcea acum Demir-Kaia lângă un foc într'o peșteră ascunsă unde-l adăpostiră ciobanii aspri dela munte. Și iată că în mijlocul nopții îi apărură un înger luminos ținând în mână o sabie în flăcări. Demir-Kaia recunoscu pe solul morții, pe Azrail trimisul cerului și grăi:

Fie voia lui Allah! Eu sunt gata. Inșă îngerul zise: „Nu, Demir-Kaia, nu ți-a venit încă ciasul. Ascultă porunca lui Dumnezeu. Când te vei scula de pe patul de moarte, du-te și-ți desgroapă comorile de unde le-ai ascuns și prefă-le în aur.

Apoi vei porni drept spre răsărit și vei merge mereu până când vei ajunge la locul unde se întâlnesc șapte drumuri. Acolo tu vei clădi o casă cu odăi răcoroase, cu divanuri încăpătoare, cu fântâni cu apă limpede de spălat, cu mâncări și băuturi pentru drumeți, cu cafea aromată și cu narghilele parfumate pentru cei oboșiți. Chiamă la tine pe toți cei cari vor trece pe lângă casa ta și servește-i ca cel mai din urmă rob. Casa ta să fie casa lor, aurul tău să fie aurul lor, munca ta, — odihna lor. Și să știi că va veni timpul când Allah va uita de păcatele tale grele și-ți va ierta sângele copiilor săi.

Iar Demir-Kaia întrebă pe înger: — Dar ce semn îmi va trimite Domnul ca să știu că păcatele-mi vor fi iertate?

-- Scoate din focul care mijeste lângă tine un lemn ars acoperit de spuză și sădește-l în pământ. Când lemnul mort va prinde coaje, va face rădăcini, va da naștere la mlădițe și va înflori, să ști c'atuncia a sosit ciasul ispășirii tale.

Douăzeci de ani trecură d'atunci. În toată țara Padișahului — Allah să-l fie — mersese vestea despre hanul de lângă cele șapte drumuri pe calea între Djedda și Smirna. Se povestea că cerșetorul pleacă d'acolo cu bani în traisă, cel flămând pleacă sătul, cel oboșit, odihnit, cel rănit, vindecat.

De douăzeci de ani, de-atâți amar de ani se uita Demir-Kaia în fiecare seară la bușteanul de lemn sădit în curtea lui, lemnul însă rămânea mereu negru și fără de viață. Ochii lui Demir-Kaia, ochii-i de vultur se stinseră, corpul-i de voinic se încovoie, iar părul din cap se făcuse alb ca aripiile unui înger.

Dar iată că într'o zi dis de dimineață auzi el tropotul unui cal și alergând în drum zări un călăreț, care fugea în goană mare pe un cal numai în spume. Demir Kaia sări la el, apucă calul de căpăstru și se rugă de călăreț:

— Poftim în casa mea, o fratele meu! Răcorește-ți fața cu apă limpede, întărește-te cu hrană și băutură, și îndulcește-ți gura cu parfumul dulce al narghilelei.

Dar drumețul strigă cu mânie:

— Lăsa-mă, bătrâne! Dă-mi drumul. Apoi el sculpă în față pe Demir-Kaia și lovindu-l cu coada biciului în cap, fugi înainte.

În Demir-Kaia se aprinse sângele lui mândru de haiduc.

El ridică de jos o piatră grea și aruncându-o în urma vinovatului îi sparse capul. Călărețul se clătina pușin în șea, se apucă cu mâinile de cap și se prăvăli în praful drumului.

Demir-Kaia cu groaza 'n suflet, alergă la el și-i zise cu durere:

„Te-am omorât, fratele meu!

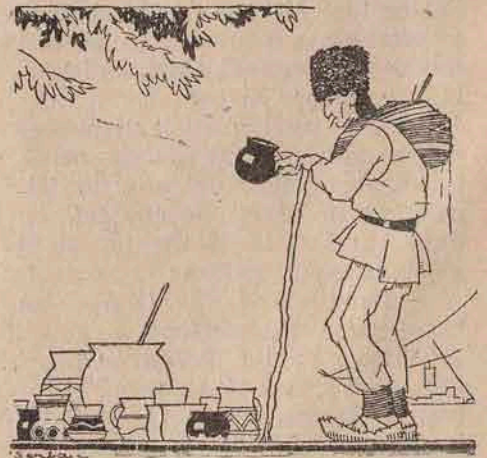
Dar muribundul răspunse:

„Nu tu m'ai omorât, ci mâna lui Allah. Ascultă: Pașaua vilaetului nostru este un om crud, lacom și nedrept. Prietenii mei au urzit un complot împotriva lui, iar eu lăcomind la o mare răsplată bănească am vrut să-i denunț. Și iată că tocmai când mă grăbeam cu denunțul meu, am fost oprit de piatra aruncată de tine. Așa a vrut Dumnezeu. Rămâi cu bine.

Adânc mâhnit se întoarse Demir-Kaia în curtea lui. Scara de virtute și de pocăință pe care el o urcase cu atâta răbdare în răstimp de douăzeci de ani, se rupse sub el prăbușindu-se în clipa unei dimineți de vară.

El se uită cu desnădejde într'acolo unde obișnuia să-și opriască privirea în fiecare zi, spre lemnul negru carbonizat. Și d'odată, — ce minune, — văzu cum sub ochii lui lemnul mort începe să 'nmuguriască, să se îmbrace cu verdețură și să se împodobască cu flori gingașe galbene.

Atunci Demir-Kaia căzu în genunchi și începu să plângă de bucurie. El înțelese că marele și atotmilostivul Allah în înțelepciunea sa negrăită îi iertase nouăzeci și nouă de vieți pierdute pentru moartea unui singur trădător.

LA CAPĂTUL DRUMULUI

de OCTAVIAN VOROBCHIEVICI

Ajunsesem la anii când sfârșitul nu mă mai înfricoșă. Oboseala vieții îmi așternuse pe față zâmbetul înțelegerii și iertării. Imi zidisem casa pe un deal, deasupra târgului. În jurul ei aveam un rai de grădină cu pomi, flori și stupi de albine. Moș Ion pândarul și cu baba lui mama Anica, erau singurile suflete cari trăiau în preajma mea.

Intr'o zi de toamnă mama Anica îmi dăde o scrisoare ce tocmai o adusese poștarul. Nu mai primisem de mult scrisori. N'am pe nimeni. Nici o rudă, nici un prieten. Totuși scrisul acela mărunț și regulat mi s'a părut cunoscut. Rupsei cu băgare de seamă plicul.

O! cât am stat de târziu în dupe-amiaza aceia pe prispa casei... Și cât m'au chinuit lacrimile.

*

Când în gară am cerut bilet pentru orașul de munte, mi s'a părut că eram iarăși cel de acum treizeci și cinci de ani. Eram pe atunci suplinitor la liceu și steteam la un modest funcționar care avea o fată, Mariana. O brunetă înaltă, cu ochii arzători. Și povestea eternă a început dela capăt. Ne-am cunoscut. Am schimbat cărți de cetit. Ne-am plimbat prin grădină. Am fost invitat la masă. Am eșit împreună afară din oraș în lungul râului care alunecă pe sub punți înguste și peste roțile morilor din drumul lui. Singuri, am privit asfințituri mărețe, am cules flori prin livezi și ne-am făcut timizi planuri pentru viitor. Și apoi primul sărut. Mi-aduc minte, eram pe o bancă în grădina casei părintești. Mariana se rezemă pe brațul meu întins pe speteaza băncii. O priveam în ochii ei negri. Pleoapele cu gene lungi îi tremurau iute, iute. I-am luat o mână în mână mea și cu cealalta am apropiat-o strâns și am sărutat-o lung pe buze. Ea s'a lipit moale de mine și mi-a șoptit din altă lume: — E adevărat? Mă iubești?

Dragostea noastră a durat tănuțit câteva luni. În acest timp mi-am luat definitivatul și mi-am căpătat catedră în alt oraș. Cu sufletul zdrobit a trebuit s-o părăsesc, jurându-i c-o să mă întorc. Jurămintele mele erau drepte. Și acum după atâția ani o văd așa cum am văzut-o ultima oară. Mă urcasem în trăsura care trebuia să mă ducă la gară.

Ea mă privea pierdută cu ochii umezi de plâns. Trăsura plecă și ea rămase pe trotuar fluturând spre mine o batistă mică albă. Silueta ei subțire și înaltă cu acea fluturare a batistei, cu ochii plânși, m'a urmărit totdeauna din adâncul anilor.

În noul meu oraș am avut o nouă gazdă, iar cântecul și-a înșirat aceleași note pe portative schimbate... Anii, da anii aceia sunt de vină. În orașelul de munte n'am mai fost. Treizeci și cinci de ani își scuturaseră bucuriile și necazurile peste ziua despărțirii. Și după atâta vreme trenul mă ducea iar într'acolo. O scrisoare a ei mă chemă: — *Bunul meu prieten de altădată, azi numai e nici o primejdie să revii. Povestea de odinioară s'a împrăștiat în ceața vremii ca un noraș pe pânza cerului. Nici nu trebuie să mai vorbim de ea. Eu și ca soțul meu te poftim să vii la nunta ficei noastre Mariana. Vino să te bucuri și dumneata de bucuria duiosă a doi părinți bătrâni cari se despart de ceiace au mai scump pe lume.*

Am ajuns în noaptea nunții. Cu inima grea am străbătut orașul dela gară la hotel. Se zidiseră case nouă, se tăiaseră strade largi. Pe sub luminile becurilor electrice, un furnicar de oameni din cari nu recunoșteam pe nimeni.

Nehotărât am urcat scara de piatră a casei Mariane. Aceiași scară cu treptele tocite, aceleași ziduri galbui. Ferestrele erau luminate. Înăuntru se zărea lume multă. Am deschis temător ușa. Cum mi-au rămas de bine în minte toate amănuntele! Venisem împins de o pornire ce mă chemase din anii tinereții. Și acum în ultima clipă regretam. Dar era prea târziu. În fața mea stetea o doamnă înaltă, cu părul alb, cu ochii încă negri, mari... Mi-am înclinat fruntea. Ea mi-a întins amândouă mâinile și cu o voce în care tremură încă limpezimea glasului de altădată, mi-a zis: — Bine ai venit domnule profesor! Eram sigură...!

Respirația mi se tăia. Mariana, bătrâna Mariana mi-a luat brațul și m'a condus în fața unui domn scurt gras, care râdea vesel înconjurat de prieteni: soțul ei. Apoi mireasa. Era la brațul mirelui. Ne-am oprit s-o privim de departe. Nu ziceam nimic, nici eu nici fosta mea

prietenă. Ne gândeam însă la aceleași lucruri. Mica Mariana, cu ochii aprinși, cu părul negru, cu talia înaltă, eră aceeași Mariană pe care o cunoscusem acum treizeci și cinci de ani. Când ne-a văzut cum o priveam a venit repede spre noi. Era vis? Aceiași voce, același zâmbet, aceleași gesturi. Mi-a întins de departe mâna și degetele mele uscate avură o clipă între ele degetele Mariane de atunci...

*

Am trecut prin odăi. Recunoașteam mobile: — Scrinul ăsta eră în camera mamei matală — spuneam eu. Sau: — Canapeaua... sărmana! — Mariana clătină d'n cap fără să mă privească. Decâteori nu ne sărutasem strânsi în brațe pe canapeaua care se destrămă! — Masa de lucru... Câte gânduri nu mi-am vânturat la masa asta!.. Și ce s'a ales din ele!

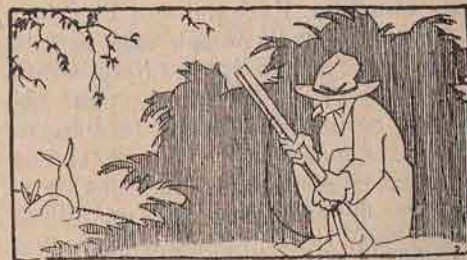
*

Când am plecat către ziuă, Mariana mama și Mariana fica m'au însoțit până în poartă acolo unde acum atâția ani fluturase batista în urma aceluia care s'a întors așa de târziu...

Singur pe strada pustie, îmi ascultam plângând sunetul pașilor pe asfalt. Plângeam lacrimi de bătrân. Cine n'a plâns la vârsta mea nu poate înțelege. Sunt sigur că și ea a plâns în noaptea aceia. A plâns acolo în grădină pe banca unde...

De atunci în fiecare vară în sihăstria mea de deasupra orașelului vine să petreacă o lună două Mariana cea tânără și cu soțul ei. După primul an au avut un băcețel. Acum e un ștregar și jumătate. Când îl joc pe genunchi mi-se umple sufletul de bucurie. I-am lăsat lui căsuța, grădina și micile mele economii. Câtodată vine cu ei și Mariana cealaltă. Ne plimbăm amândoi printre pomii mei dragi și râzând ca să nu părem triști, ne aducem aminte de vremurile ce au trecut pentru totdeauna. Și tinerii când ne văd își dau coate.

Pentru cât de puțin lucru se sbate un om o viață întreagă...

Pe marginile literaturii românești contemporane

de Ion Breazu

Note introductive la o analiză a operei poetice a lui Lucian Blaga.

Di Ion Breazu, unul dintre tinerii scriitori ardeleni cu talent, va examina aici într-o serie de articole care își iau acum începutul, opera poetică a Dlui Lucian Blaga. Cefitorii noștri sunt rugați să urmărească aceste articole cu toată atenția, căci ele desvelesc cea mai interesantă figură literară răsărită în Ardeal după războiu.

Redacția

În evoluția unei nații sunt epoci, în cari se pare, că un îndrăcit spirit anarhic răstoarnă toate valorile lucrute de mâna chibzută a timpului. Bătrânii cari au plămădit aceste valori la sânul lor clatină din cap, îngrijorați de viitorul nației; în sufletul lor se lasă umbră de pesimism și nu odată aruncă blestemul peste capetele involburate ale tinerilor. Teoriile nu mai pot cuprinde în alvia lor apele deslănțuite ale sufletului național. Tulburi la început, aceste ape răstoarnă nebunatic așezările vechi, până când își sapă alvii nouă mai cuprinzătoare și mai adânci. Liniștea plutește atunci iarăș deasupra lor, adâncurile surăd tainic și malurile își pot oglindi iarăș frumusețile în ele.

Literatura, cea mai înaltă expresie a sufletului unei nații, ne înfățișează mai bine nervul acestor epoci. Ea însăși, ca orice creație omenească, fiind o continuă luptă, între fond și expresie, între spirit și turnarea lui în formele materiale, are în aceste epoci, un aspect neobișnuit de variat încărcat de inegalități, pe cari critica literară, croită pe modele vechi, nu mai e în stare să le cuprindă.

Istoria ne arată că acestea sunt epocile în cari idealele noi se zbat în chinurile nașterii. Spiritul tineresc plin de greșeli, dar și de geniale scilpiri năvălește peste vechile întocmiri și-și cere dreptul la o viață nouă, proprie amplitudinii lui sufletești.

*

O simplă privire peste frământările vieții spirituale de după războiu ne dă dreptul să atribuim epocii noastre o astfel de fizionomie, plină de sbucium. Războiul a zdruncinat din temelii valorile spirituale la care s'a lucrat liniștit, într-o tihnă epocă de pace. Științifismul care până ieri trona printre problemele fundamentale ale umanității și-a ars aripile în flăcările acestui monstruos cataclism. Omenirea, ne mai putându-și stămpără sefa în apele lui, își caută cu febrilitate o apă vie, a spiritului,

dătătoare de viață eternă. O neliniște religioasă și metafizică plutește în aer. Personalității omenești i-se caută o nouă valorificare, în care realitățile interne, ale spiritului, se impun cu necesitate.

Unele din aceste preocupări ne-au atins și pe noi — străjeri pe îndepărtata graniță a culturii europene. Și ele au găsit aci mlădițe potrivite pentru a se altoi.

Furtuna al cărei vâjăit ne mai sună încă în urechi, ne-a răsturnat și nouă casele, ne-a scos și nouă arbori din rădăcini. De pe urma ei ne-am ales însă, frați strângându-ne de mână pentru veacuri. Ni-s hainele arse de focul care a trecut peste noi, dar ne strângem mâinile cu tărie și căutăm să ne croim altele noi. Căutăm, căutăm și nu ne înțelegem încă... Nu ne înțelegem frate crescut în umbra unei culturi cu frate crescut într'a alteia și mai ales nu ne înțelegem bătrân cu tânăr.

Dacă încerci să ascuți glasul culturii române de azi el nu-ți sună în urechi clar și răspicat. Nu asistăm la o simfonie caracteristică epocilor clasice, ci mai mult la niște acordări de instrumente, mai variate ca oricând, cari de cari mai gureșe. Unele se pregătesc pentru a cânta arii vechi pentru iubite moarte de demult, altele vreau să ne adulmece cu arii de operetă, din altă parte ne farmecă frânturi de motive naționale măestrit cântate de artiști crescuți în școală europeană... Atmosfera noastră culturală este încărcată astăzi de *tendințe*, mai mult ca oricând.

Grea de probleme este și literatura noastră de azi. Un spirit anarhic se pare că e stăpân aci cu drepturi absolute. Cauza apariției lui e lipsa unei critici energice, obiective — spun unii, sau lipsa unei geniale personalități artistice, care să domineze și să fascineze prin creațiile ei — zic alții. E și una și alta — spunem noi. Și sunt încă multe altele. Literatura, fiind cea mai puternică expresie a spiritului național, e și ea un fenomen social și — ca toate fenomenele de această natură — este determinată de un complex de cauze. Noi nu vom descifra acest complex. Ne mulțumim să constatăm

fenomenul în sine și să desprindem din el ceea ce ni-se pare că e ceva nou și original în evoluția literaturii noastre.

Vorbiam mai sus de o întoarcere a Europei spre preocupările adânci spirituale și ne vedem și pe noi atinși de aceste preocupări. Într'a-devăr, nicăiri ca la noi, poate, nu este nevoie de o adâncă sbuciumare sufletească, pentru că puține sunt literaturile cari să fie atât de sărase în aceste sbuciumări, ca a noastră. Și o literatură atunci bate la poarta eternității când problemelor mari ale umanității le dă o fericită expresie națională. Singur Eminescu ne-a înscris, până acum, în cartea neperitoare a umanității. Singur el și-a lăsat sufletul deschis tuturor întrebărilor; le-a căutat chiar cu o sete neostoită.

După războiu, importanța noastră în concertul națiilor europene a crescut considerabil. Ne justificăm numeric și economic această importanță, nu ne-o justificăm însă îndeajuns din punct de vedere cultural. Generația tină, cel puțin în parte, își dă seama de adâncă importanță a acestui lucru. Ea se lasă sbuciumată de marile probleme ale spiritului și încearcă să le coboare în solul național spre o bogată înrodire.

Și războiul „a ajutat-o“ mult la aceasta... El ne-a întors și nouă fața spre zările cu perspective infinite ale sufletului. Experiența fecundă în care ne-a aruncat el ne-a lărgit sensibilitatea și ne-a apropiat ideologia literară de miezul conștiinței noastre. A fost un surplus de crudă experiență psihică pentru care se caută cu înfierbântare o expresie potrivită. De aci apariția atâtor școli literare, care abia pot exprima printr'un gest — de multe ori caricatural — imensitatea sufletească de care suntem frământați. „Războiul ne-a învățat sensul tragic al destinului omenesc; — mărturisește cu toată sinceritatea care-i caracterizează scrisul, unul dintre cei mai productivi reprezentanți ai literaturii de azi* — toată neliniștea religioasă și metafizică e semnul unei epoci tulburi, în desordine de sentiment și de idei, dar care-și caută așezare... Scrisul nu mai e diletant. Că alege o ficțiune ori un episod al realității, prin maniera cu care abordează problemele vieții, și pri-

* Cezar Petrescu în *Cuvântul*, din 1 Nov., 1925.

vește realitatea, chiar în fantazia și ironia acră, dar pătrunsă de tragicism, scriitorul se află înaintea unei probleme. Nu de tehnică ci de direcție spirituală. Nu scrie pentru a demonstra-o, nu! Căci atunci ar fi altceva decât literatură. Dar scrie pentru a se elibera. Războiul a lărgit viziunea lumii și a invadat conștiințele. Chiar cei mai săraci sufletește se simt umbriți de o aripă nevăzută care planează peste toate ființele*.

Din această „fierbere literară“ va câștiga și stilul românesc; el se va îmbogăți în expresiuni potrivite unei sensibilități noi, mai largi, mai adânci, mai delicate. Fără de a fi exagerați putem vorbi azi de o evoluție a stilului românesc, de după războiu.

Dintre scriitorii cari ilustrează literatura noastră postbelică noi ne vom ocupa de *Lucian Blaga*, fiindcă este mai mult decât toți o *personalitate*, care n'a fost sgârcit în a se defini prin tot ce-a produs, dela surprinzător de dese foiletoane și eseuri, până la operele cuprinzătoare de concepții filozofice și artistice organic încheiate; fiindcă este o minunată împletire de poezie și gând în întreaga lui operă; și fiindcă este un — ardelean. Și aici să ni-se dea voie să deschidem o mică paranteză.

Contribuția ardeleană la literatura națională — dacă ne-am gândi numai la poezie — este destul de bogată și originală. Ea este în spiritul manifestărilor noastre culturale de aci: o preocupare de nația cea mare și necăjită, legată de glie. Bucuriile ei le-a cântat Coșbuc, strigătului ei după libertate i-a dat o atât de energică expresie — Goga. Nici unul dintre poeții de origine ardeleană nu și-a înțipt însă, călcăiele pe înălțimile spirituale. *Lucian Blaga* o face aceasta îndrăzneț și încapătinat de a rămânea acolo, ori câte ar fi fulgerile, cari s'ar abate asupra lui.

Și vom încerca a arăta arta de care e grea opera poetică a lui *Lucian Blaga* în paginile acestei reviste, fiindcă vrem să coborîm sensul adânc al ei în fața intelectualității ardelenesti, care se pare că a înțeles-o mai puțin. De aceea studiul nostru va fi mai mult de *popularizare* decât de analiză critică. Prin aceasta ne va reuși poate, a apropia totodată, pe cititorii acestei reviste de idealurile artistice ale vremii de azi, pe care Ardealul le cunoaște atât de puțin.

Almanahul Presei Române,

editat de „Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat“.

Gândul Sindicatului presei ardelenene de-a edita anual un Almanah al ei „pentru mănuiorii condeului mai întâi, și apoi pentru toți iubitorii de neam și de cultură“ a fost fără îndoială un gând fericit, care nu va întârzia să-și aducă roadele. Întâiul „Almanah“ — al anului 1926 — un volum elegant tipărit și bine încheiat, în cuvântul prim, aduce perspectiva unor largi posibilități de realizare pentru viitor, și un program de muncă bine definit. Căci „Almanahul vrea să învie ce a fost mare și bun în presa (ardelenă) de până acum și să contribuie la înălțarea presei de astăzi, până cel puțin la acel nivel, la care a fost ea în raport cu trebuințele morale și naționale ale diferitelor epoci din trecutul nostru“. Astfel acest prim almanah se prezintă ca începutul plin de făgăduieli al unei munci ce va urma regulat, an de an. Adunând în paginile lui numele și contribuțiile a lor peste 50 de gazetari — aproape toți ardeleni. — Almanahul presei pe 1926, a reușit să fie o fidelă oglindă a mișcării noastre culturale și a sbuciumului presei ardelenene din vremea din urmă. Reînviind în paginile sale laturile gazetărești ale unei epoci de înfrigorat avânt și de rodnice frământări — din Ardealul de dinaintea și din războiul mondial — paginile îngrijit tipărite ale almanahului îi pun în suflet imperios întrebarea degenerării de azi a presei noastre. Din aproape toate articolele semnate de cei mai buni gazetari ai noștri, flutură dureros mustrea unui trecut îngropat. Firul rupt prin războiu, al tradiției culturale din presa ardeleană, așteaptă înzadar gazeta care legându-l să-l continue și să-i dea o nouă viață. Îngropată sub fipătorul reportaj politic și sub clăbucii de spumă roșie a urei de

partid, tradiția culturală a vechii noastre prese, așteaptă ca și atâtea alte lucruri brusc trecerea furtunii de patimi, ca apoi să-și reia în cinste cu aceeași strălucire locul ce i-se cuvine. Alături de dl *Cezar Petrescu*, avem și noi această credință, căci în Ardeal, o presă care se alimentează numai din frământările politice nu poate avea viitor. Faptele o dovedesc îndeajuns. Nu intră în limitele acestei scurte dări de seamă discuția mai largă asupra articolelor ce le conține Almanahul. Ar fi un lucru și prea mare și de prisos. Cititorii își vor da fără îndoială comentariile și părerile lor. Totuși nu putem să trecem cu vederea peste unele articole cari închid în miezul lor lucruri puțin știute de marele public, dar cu atât mai frumoase și mai înălțătoare. Bunăoară articolul „Presa ardeleană pribeagă“ (1915—1919) e un capitol dintre cele mai frumoase din istoria presei noastre. Multele facsimile și datele bogate pe cari le aduce vor forma material scump pentru istoricul de mâine, care la baza marelui uniri a tuturor Românilor, va găsi și conștiința națională trezită prin mulțimea modestelor gazete pe cari le redactau gazetarii ardeleni până prin cele mai depărtate colțuri ale Siberiei și până peste Ocean, în America. Jertfa neprecupețită a ziaristilor noștri cari au gemut prin temnițele Sghedinului și ale Vațului sau au pribegit fără țară dar plini de nădejdi, și prin slova lor au contribuit la realizarea idealului național, — este pomenită cu sfințenie în multe amintiri din Almanahul presei. Condeie destoinice le-au scos luminoase la suprafață. — Presărarea printre bogatul material gazetăresc alor câtorva poezii și epigrame reușite și a portretelor celor ce semnează ar-

ticoale, e un lucru plăcut atât pentru suflet cât și pentru ochi. Vignetele lunilor dela calendar și coperta almanahului frumos executate de pictorul Demian dau aceeași impresie.

Pe lângă toate laturile lui bune, almanahul, ca orice început prezintă însă și lipsuri. Ne doare, că nu găsim în el de pildă scrisul dlui O. Goga, membru de onoare al Sindicatului, al dlui D. Tomescu *președintele actual* și al dlui Al. Hodoș membru în comitetul Sindicatului? Absența acestora din almanah însă de bună seamă nu se datorește celor ce au redactat almanahul.

Așa cum a apărut întâiul Almanah al presei ardeleni, cu bogat material pentru problemele gazetărești și în deosebi cu prețioase amintiri din sbuciumul presei noastre, este o bună „carte de reculegere” cum o anunță cuvântul prim, și un moment de popas în istoria frământărilor noastre. Totodată ea mai este însă și o dureroasă mustrare pentru zilele de azi. Și pentru reșezarea în vechile ei rosturi a presei noastre, e bine să nu uităm acest lucru. Pentru inițiativa și executarea bună a Almanahului, comitetul Sindicatului merită lauda și recunoștința noastră. Incredători așteptăm realizarea programului anunțat pentru almanahurile anilor viitori.

*

LUMINI SUFLATE DE VÂNT

Versuri de Teodor Murășanu, în biblioteca Semănătorul

Numele poetului Teodor Murășanu, nu prea este cunoscut dincolo de granițele Ardealului. Trăind ca profesor într'un orașel ardelenesc n'a avut posibilitatea și poate nici nu a voit să fie membrul vre-unui cenenclu bucureștean și astfel să întreacă în câmpul literaturii sub binevoitoarea patronare a cutărui maestru critic. Departe de pulsația infrigurată a mișcării literare din capitală, de unde tot mereu ne sosesc noui consacrați, departe de cutare sau cutare bisericuță literară, și departe de toba reclamei, poetul (căci e un *adevărat* poet) Teodor Murășanu a rămas scriitorul Ardealului împărțindu-și dornic versurile revistelor ardeleni, îndeosebi „Țara Noastră” și „Cosinzeana”. A fi scriitor ardelen, numai ardelen, înseamnă astăzi a rămânea prin definiție necunoscut pentru restul pământului românesc. În bătaioasa încordare care stăpânește astăzi

literatura noastră împărțită în taberele: capitală și provincie, sau după steagul diferitelor curente literare, revistele ardeleni cu spiritul lor pașnic și cu scriitorii mai potoliți n'au fost luate în seamă. Așa s'a făcut că buni scriitorii tineri ca Vasile Al. George, T. Murășanu sau Septimiu Popa, deși sunt cetiți și bine cunoscuți de publicul ardelen, pentru critica literară bucureșteană, prinsă în vârtejul altor preocupări, ei nici nu există, cu toate că tustrei au trecut demult pragul începutului, și și-au tipărit literatura și în volume.

Domnul Teodor Murășanu, și-a tipărit acum după „Fum de jertfă” premiat de Academie, al doilea volum de versuri: *Lumini suflate de vânt*. Cași cel dintâiu, care în bună parte a fost o adevărată revelație pentru mulți iubitori de poezie, și acest de-al doilea volum aduce același tremur cald și mângăietor, aceeași limbă de cele mai multe ori plină de armonie, aceeași nețărmită dragoste de viață și același suflet alternând, când într'o furtunoasă revărsare peste lume, când într'o discretă măcinare interioară, simțită undeva în dosul cuvintelor și când într'o blândă seninătate. Poezia dlui Murășanu prezintă astfel un dublu aspect în ființa ei. Însăși cuvintele mai des întrebunțate par a dovedi această împărțire spre două căi. De-o parte clocotul furtunii se exteriorizează în cuvinte tari și în onomatopee dure, iar de altă parte liniștea și seninătatea apare în forme pline, în cuvinte ușoare și familiare, și în ritmuri moi, uneori reci și elegante de sonete. O cercetare a vocabularului său poetic, în acest sens ar aduce poate rezultate interesante. Poezia lui Teodor Murășanu curge înainte în matca tradiției literare. Și dacă ici colo răsare câte-un vers de discretă influență eminesciană ca în „Povestesc în sat bătrâni” (pag. 63), urmele marilor înaintași: Coșbuț, Iosif și Goga apar mai distincte. Nu e însă o imitație și nici o influență tiranică, așa cum spune într'o gazetă un recenzent grăbit. E aici continuarea unui spirit și-a unei tradiții ardelenesti, însă cu mijloace originale, și nici de cum o copie servilă. Pentru convingere asupra acestui fapt, e folositoare compararea admirabilelor poezii „Pădure” și „Pădure bucuria ta mă doare” din volumul „Fum de jertfă”, cu oricare din poeziile lui Coșbuț, și se va vedea adâncă originalitate și frumusețea a

acestor două bucăți de antologie. În balade e poate o influență mai pronunțată a lui Iosif, dar și aici ceva propriu, o nuanță deosebită.

În cea dintâi poezie, „Lumini suflate de vânt” — cu același titlu cași volumul — vorbind despre vreme, poetul spune:

Din mâna-i fină însă eu nu cunosc asprimea
Și nu-mi știu încă 'n suflet vre-o rană
[sângerând

În nopți de toamnă numai, când bolta toată
[arde,

Se 'ntorc nedumerite privirile 'napoi
Și doruri nențelese pornesc să-mi plângă
['n suflet

Cu glasuri inecate de 'ndepărtate ploii...

dând o confesiune prețioasă care imediat arată drumul pe care a apucat acest volum, dintre cele două drumuri pomenite mai înainte. E cel al seninătății. Pentru acest volum, partea de clocot și furtună, care altera în „Fum și jertfă” cu partea de pace și seninătate, s'a limpezit. Apare numai seninătatea și bucuria și numai acea discretă și înceată măcinare interioară de care am amintit. Cum însă dl Murășanu pentru clocotul sufletesc smulge accente mult mai puternice și expresii mai adecvate, ni se pare că în acest al doilea volum prin excluderea acestei laturi a poeziei sale nu și-a dat toată puțința talentului.

Versuri frumoase se găsesc însă din belșug și în acest volum, și dacă linia poeziei pline de sbucium și de vifor n'a mai apărut în „Lumini suflate de vânt”, în schimb s'a continuat în chip fericit cea a baladelor. „Povestesc în sat bătrâni”, „În colț la casa cu ostrețe”, „Voinic, călare”, și „Doncea” au în ele ceva vag, și prin această neprecizie, prin acest misticism, te emoționează. O latură cu totul nouă e cea a cântecelor în formă populară și a „Doinelor”.

Atât de-oamdată despre noul volum al dlui Teodor Murășanu. Altădată poate vom reveni mai pe larg, căci fără îndoială avem în Dsa pe unul dintre cei mai buni și mai fecunzi poeți tineri ai Ardealului, a cărui desfășurare și limpezire o așteptăm încă. Poate că celelalte câteva volume, pe cari le pregătește, să ne aducă lucruri neașteptate, totuși pentru o afirmare cât mai sigură am dori în ele o mai riguroasă selecționare decât cea din „Lumini suflate de vânt”.

Teofil Bugnariu

CULTURALE

Jubileul unui gazetar vrednic.
— Serbarea jubilară de 25 ani de gazetărie a dlui Victor Branșce a fost un frumos prilej pentru evocarea atât de sbuciumatei vieți a presei noastre din acest sfert de veac. Din valul ei de frământări și de avânturi, se desprind atâtea pilde și atâtea învățături pentru viitor. În dârza luptă națională a presei ardelenne, vechea gazetă a „Transilvaniei” a avut partea leului, iar directorii și redactorii ei au dat adesea față cu procurorul unguesc și au umplut multă vreme celulele surei închisori a Seghedinului. Numele dlui Victor Branșce este bine cunoscut. Douăzeci și cinci de ani de muncă neîntreruptă, sub steagul național al „gazetei Transilvaniei” l-a făcut popular și iubit. În Ardeal, unde gazetăria înseamnă jertfă și iar jertfă. Neclintita stăruință a lui Victor Branșce lângă steagul unei sărace gazete provinciale, e un fapt pe care puțini îl înțeleg în toată mărișia lui. Când drumurile politice sau ale altor îndeletniciri îi erau larg deachise, și când gazetăria Capitalei îi arăta un viitor încrezător și vestit, Victor Branșce a înțeles să rămână acolo unde era mai arzătoare lipsa, și de unde toți se depărtau, alungați de năcazuri. Cu sufletul plin de dragoste pentru pământul și neamul românesc al Ardealului, a stat pentru credințele sale și în vestita temniță a Seghedinului, prin care au trecut alături de deputați și preoți aproape toți gazetarii noștri. În timpul războiului mondial ajuns prin Siberia în propagandă pentru recrutarea voluntarilor dintre prizonierii români, împreună cu dl Dr. Voicu Nișescu a făcut să apară „Gazeta Transilvaniei” în Siberia, când tipărită, când șapirografată, când scrisă chiar cu mâna. Astfel a aprins chiar în miezul Siberiei flacăra nădejdilor și-a patriotismului în sufletul voluntarilor ardeleni.

Acum, când dl Victor Branșce, dela modesta masă de scris a re-

dacției gazetei din Brașov, își amintește întreagă lunga scurgere a celor 25 de ani de gazetărie cinstită, are tot dreptul să-și mângâie munca închisă în colecțiile „Gazetei Transilvaniei”, cum și-ar mângâia propriul copil. Pentru presa de dincoace de Carpați activitatea dsale e cea a unui om vrednic și neostenit, iar prin tăria credințelor și prin stăruința neclintită, numele Dsale va rămânea luminos în paginile istoriei presei ardelenesti, „Cosinzeana” se alătură cu bucurie la acest jubileu și-i dorește dlui Victor Branșce aceeași tărie ca în trecut și mulți ani cu sănătate!

O demisie pe care nu prea credem că o regretă cineva, e cea a dlui F. Aderca din Societatea Scriitorilor Români. Printr-o scrisoare publicată în numărul din urmă al „Adevărului Literar”, dl Aderca (Felix) într-un stil nici nu prea mult pretențios, arată cauza ce l-a determinat la acest pas (noi zicem fericit pentru dsa). Iată-o: „Pricina acestei demisii e că o mână de colegi, intrigaiți de articolul meu „Barbusse și S. S. R.” apărut acum 2 săptămâni în „Cuvântul Liber”, s’au hotărât a cere eliminarea mea din societate și astfel prefer plecarea de bună voie, decât să văd societatea noastră acoperită de o astfel de rușine”. Cuvintele sunt ale Dlui Aderca, și sunt adresate dlui Rebreanu, președintele S. S. R. Fără îndoială nici că se putea o mai bună motivare! Ar veni cam așa: Plec să vă scutesc de rușinea ce v’afi face-o dacă pentru faptele mele m’afi sili voi să plec! — Cum adică? Vedeți voi puțin înțelegători scriitori români? Vedeți voi larga dragoste de oameni a dlui Aderca Felix, care a trăit între noi și pe care nu l’afi cunoscut? Cu câtă blândețe și cu câtă dragoste vrea să vă scutească de rușinea de-a-l fi apucat scurt de guler și de-a-l fi alungat dintre voi. Negândindu-se la piela sa și la faptul că dacă mai aștepta puțin cu demisia, ar fi fost pur și simplu dat afară din Socie-

tate, s’a gândit numai și numai la obrazul și la cinstea voastră. N’o uitați aceasta membri ai S. S. R., n’o uitați ci mulțumiți-i călduros scriitorului român Aderca Felix, care dacă nu mai este membru în societatea voastră, nu uită să amintească, risum teneatis, că e membru în Societatea... Scriitoarelor Române.

De când suplimentul literar al Adevărului a trecut sub conducerea dlui M. Sevastos, aduce în fiecare Sâmbătă literatură destul de bună, incontestabil superioară celei de sub direcția dlui A. de Hertz. În schimb însă tânjește cronica, în deosebi cea care înbrățișază mișcarea literară și culturală autohtonă. Dacă în fiecare număr ni se dau la însemnări, scurte și fugare caracterizări generale ale scriitorilor streini, revistele și cărțile românești abia sunt pomenite în câteva rânduri, și atunci, evident, după preferință. Lipsește pagina — bună-rea, cum a fost — de dări de seamă și recenzii a dlui G. Baiculescu, care era o oglindă săptămânală destul de fidelă a vieții noastre literare, și apare în schimb tot mai des spiritul bătăios al „cavalerului neînfricat” dl. M. Sevastos, bine înțeles când e vorba de revistele de provincie și de cele la cari dlui nu colaborează. În numărul din urmă de-asupra obraznic de copilăreșii scrisori a dlui Aderca, despre care pomenim în alt loc, cineva (după stil de Sevastos) înfige spada în harnica și serioasă revistă culturală oltenească „Datina” făcând haz de numele directorului ei și scandalizându-se, că „Datina” (revistă de provincie) când vorbește îngrijorată despre revistele din capitală, nu amintește întru nimic „Adevărul literar” ca o revistă de frunte. Oricât de bătăios ar fi însă dl Sevastes și oricât ar zeflemiza revistele provinciale, tot nu va putea dovedi ceea ce nu există. Nu va putea dovedi că în privința literară Bucureștii prin „Adevărul” dsale „literar” și prin „Cuvântul liber” stau la un nivel mult mai superior de cât provincia.

Și e păcat că Bucureștii nu pot să aibă o puternică revistă literară, e păcat dar e adevărat.

Universul literar în vremea din urmă a trecut prin adevărate revoluții. Se pare că domnul Stelian Popescu, convins, voiește să dea cetitorilor săi o serioasă revistă de informație culturală în primul rând,

și de literatură bună într'al doilea. Lucrul merită toată atenția. Într-o notiță mai veche, atunci când dl Iorga s'a retras dela conducerea atât de scurtă a Universului literar, ne exprimam teama ca revista care ajunsese oricum ceva, să nu cadă iar la nivelul anterior. Și teama ne era, credem, destul de îndreptățită. Se pare că și dl St. Popescu a simțit-o și de-aceia a căutat un alt om care să-împrime revistei dsale un nou avânt și-un nou caracter. Alegerea a căzut pe harnicul și subtilul om de gust recenziat și poet: *Perpessicius*. Întâiul număr apărut sub îngrijirea dsale, aduce, lucruri bune de-un nivel superior, cu care nu am fost obișnuiți la Universul literar. Printre înoirile cele mai fericite, remarcăm tehnica plăcută și variația materialului select. Numele scriitorilor: L. Rebreanu, Ion Pillat, Ramiro Ortiz, N. Tonitza, *Perpessicius*, Gh. Cardaș etc, dau chezeșie bună de ceea ce va fi Universul literar de-acum încolo. Grupând în mare parte în jurul lui colaboratorii dispărutei „Mișcări literare”, suplimentul săptămânal al Universului tinde să umple golul lăsat de ea. O singură îndoială mai avem însă: putea-va oare dl *Perpessicius* să stea mai mult decât dl Iorga la conducerea Universului literar, sau revista dlui Stelian Popescu e chemată să joace mereu rolul de Universul... rătăcitor.

DIFERITE

O curioasă cerință a Igienii. — Ați fi crezut-o vreodată. Ei, și cu toate acestea-i așa. Cine-ar fi zis că dincolo de simțul de cochetărie femeiască și de discretă picanterie, moda de astăzi a hainelor larg decoltate și fără mâneci, a fustelor cari încep uneori numai dela frageda rotunjire a genunchilor, sau a părului scurt retezat, are o adâncă necesitate igienică. Suntem siguri că cele mai multe femei n'au știut-o și n'o știu nici acum, deși a fost declarată ferm și categoric de un congres de medici din Liverpool. Anume într'o discuție de-a lor asupra modei, medicii adunați la Liverpool au căzut de acord că pentru pătrunderea cât mai cu înlesnire a razelor ultra-violete în pielea organismului, moda femeieină de-acum e chiar o cerință a igienei. Pentru ca — vezi doamne — celalalt gen să nu rămână mai puțin sănătos decât al femeilor, învățați doctori și-au exprimat dorința ca și bărbații să-și schimbe îmbrăcămîn-

tea în conformitate cu... cerințele igienei. Jos deci fleculețele dela grumaz: guler și cravată, jos deci vanitatea de-a purta pantaloni lungi etc. etc. Se spune că gazetele engleze, relatând faptul, cu cunoscuta-le ironie au cerut marilor magnați ai modei să lanseze această nouă modă a cerințelor igienice și între bărbați.

Un nou record American. — America, țara înfrigeratelor avânturi și a vieții — am zice — veșnic în galop, a înțeles să nu rămână pe planul al doilea în nici un domeniu al vieții. Și cine-ar crede că America practică, America muncii ar fi realizat cel mai mare record al cheltuielilor nefolositoare: bani aruncați în veselia petrecerilor... Deși e ceva paradoxal, totuși e așa. Ca și ori unde și în America statul impune petrecerile și încasează anumite procente din venit. Din statistica sumelor intrate așa ca dare de petreceri se adună însă o uriașe cantitate de dolari. În cele dintâi zece luni ale anului 1925 statul american a avut un venit de peste 100,000,000 dolari din darea petrecerilor, ceea ce în anemicii noștri lei face respectabila sumă de două miliarde lei. Iată cum înțeleg americanii să trăiască! Când muncesc apoi muncesc dar când petrec încă petrec! Atâta doar că muncesc 6 zile în șir la săptămână și petrec o singură după amiază.

O notă originală. — Într'un calendar vechiu, printre alte glume și curiozități am găsit și o originală notă de plată a unui zugrav bisericesc, în care își pretinde leafa pentru anumite mici reparații într'o biserică. Iată-o:

- 1.) Am pus creastă nouă cocoșului Sfântului Petru și i-am îndreptat coada, prețul Lei 2.
- 2.) Am legat pe cruce pe tâlharul din dreapta și i-am pus un deget nou, Lei 2.
- 3.) Am pus aripă Arhangelului Gavril, Lei 4.
- 4.) Am spălat servitoarea lui Caiafa și i-am dat cu roșu pe obraz, Lei 6.
- 5.) Am reînviat cerul, am pus două stele noi și am spălat luna; am înroșit focul din iad, am pus o coadă lui Lucifer și i-am ascuțit unghiile, Lei 6.
- 6.) Am reparat haina lui Sf. Anton și i-am pus doi nasturi la antereu; am spălat urechile măgarului lui Avesalon și i-am potcovit, Lei 6.

- 7.) Am smolit corabia lui Noe și i-am pus un petec la fund, Lei 4.
- 8.) Am spălat rochia Sf. Marii, Lei 2.
- 9.) Am albit barba lui Sf. Nicolai, Lei 2
- și 10.) Am ascuțit sulița lui Sf. Gheorghe și am înverzit coada balaurului, Lei 4.

Adică 38 lei am să primesc pentru curățirea, spălatul și cârplitul Sfinților din Biserică. Ceeace iscălesc. „Tudosie Marin”.

SCRISORI DELA REDACȚIE

V. B. Poema D-voastră, în proză, deși are frumoasă muzicalitate, nu are condițiile necesare ca să fie publicabilă.

D. B. publicist. Ceece ne-ați trimis nefiind potrivit pentru coloanele revistei noastre nu putem împlini nici cererea Dv. referitor la abonamentul gratuit.

I. H. B. Brașov. Atât versurile Dvoastre cât și traducerea dlui R. P. ce ni-ați trimis-o, nu sunt publicabile.

Marina Panga. Pe anul 1925 ați plătit 180 de lei și numai din greșală vi s'a trimis provocarea.

BIBLIOGRAFIE

REVISTE

Adevărul literar și artistic. „Anul VI. No. 263 București.

CĂRTI

Editura „Cartea Românească” București:

N. A. Dumitrescu: Prăsirea (Cailor, Biblioteca agricolă No. 29 5 Lei

I. C. Teodorescu: Soiuri de vițe cultivate în România, Biblioteca agricolă No. 31-32 prețul 10 Lei.

Al. Giuglea: Banul, Cunoștințe folosite S. B. No. 41. 4 Lei.

Anton Pan: Povestea ăluia, „Pagini Alese” No. 197. 3 Lei.

Ioan Ciocârlan: Inimă de mamă, 8 Lei

Ivan Turgheneff: Faust, 8 Lei

Oscar Wilde: Pescarul și sufletul său, 5 lei

I. M. Guyau: Spre mai bine, 5 Lei

Al. Giuglea: Banul, 4 Lei.

Al. Giuglea: Lămurirea calendarului, 4 lei

D. I. Ștefănescu: Rasadnițele, 5 Lei

O. D. Bliđaria: Fiul lui Lucifer, 15 Lei

Dr. I. M. Dobrescu: Meteorologia agricolă, 50 Lei.

Editura „Sămănătorul” Arad:

Perpessicius: Repeștoriu critic, 15 Lei

T. Murășanu: Lumini suflale de vânt, poezii, 10 Lei

G. M. Alexandrescu: Fabule, 10 Lei

Ch. Lebrun și D. Nanu: La mielul alb, 10 Lei.

Goethe: Ifigenia în Taurida, 10 Lei

C. Sudețanu: Introducere în sociologia lui Auguste Comte, 10 Lei

Al. Manciulea: Dragomir, povestiri, 10 Lei.

A. I. Cătuneanu: Almanahul Presei, 25 lei

„Sindicatul presei” editat de un Ardeal și Banat” Tip. „Viața” 50 Lei.